

Prof. Dr. Cevdet Erdöl: Uyuşturucuyla mücadele için sigara bataklığı kurutulmalı

Röportaj: Ömer Çakkal

Cevdet Erdöl, 1958'de Trabzon Sürmene'de doğdu. İstanbul Üniversitesi Edirne Tıp Fakültesi'nden mezun oldu. Ankara GATA'da İç Hastalıkları ve Kardiyoloji İhtisası yaptı. ABD'de Washington'da eğitim gördü. Ağrı ve Ankara Mevki Askeri Hastaneleri'nde çalıştı. GATA'da yardımcı doçent olarak görev yaptı. Bursa Yüksek İhtisas Hastanesi'ne atandı. Karadeniz Teknik Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde görev yaptı. 2002'de profesör oldu. Yüzden fazla araştırma-

sı ve makalesi ulusal ve uluslararası yayınlarda yer aldı. 2002 seçimlerinden beri iki dönemdir hem Trabzon Milletvekili, hem de TBMM Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu'nun Başkanı. 8 yıldır sağlıkta atılan devrim gibi adımların çoğunda beyin takımının içinde yer aldı. Kendisi "yasak" tanımamasını kabul etmese de herkesin "sigara yasağı" olarak bildiği kapalı alanlarda sigara sınırlamasının alt yapısını hazırladı, kanununu yazdı. SD'nin yeni sayısında bağımlılık konusunu dosya yapmak istediğimizde Cevdet Hoca ile bir röportaj yapmak da şart oldu. Güneşli bir kış Cumasında bizi Meclisteki

odasında kabul etti. Sigara ve alkol sınırlamalarını, kendisinin ve AK Parti hükümetinin bağımlılıkla mücadele politikalarını enine boyuna konuştuk.

"Sigara bir bataklık, uyuşturucu ise sivrisinek"

Size sigara yasağının mimarı diyorlar. Sigarayla alıp veremediniz nedir?

Sadece sigarayla değil tüm bağımlılıkla mücadele, Anayasamızın bize emrettiği bir konu. Bağımlılıktan en fazla 25 yaş altı gençler ve çocuklar olumsuz etkileniyor. Yani bağımlılık aslında

bir gençlik sorunu. En kolay ulaşılabilen maddeler en tehlikeli olanlar. Bağımlılık maddesi, her geçen gün daha fazla tüketim istiyor. Vücut, her seferinde daha fazla ürün tüketmek istiyor. Gençliğinden, parasından, ar ve namusundan fedakârlık gerektiriyor. Bağımlılık ailesinin üyeleri şunlar: Sigara, bira, tiner ve benzeri uçucu maddeler, kokulu kırtasiye malzemeleri, okul çağında kullanılan yapıştırıcılar, haplar, otlar, uyuşturucular, son dönemde ise siber bağımlılık, bilgisayar oyunları, televizyon, insanları adeta ekrana mihlayan görüntüler. Uyuşturucuya başlayanların yüzde 99'u için giriş kapısı sigara. Sigara bir bataklık, uyuşturucu ise sivrisinek. Uyuşturucu ile mücadele etmek için sigara bataklığını kurutmamız gerekiyor. Biz 22 ve 23. Dönem olarak milletimize borcumuzu önemli bir oranda ödemediğimizi inanıyorum. Sigarayla ilgili çok önemli bir noktaya gelindi. Artık okullarda bağımlılık yapabilecek yapıştırıcıların kullanımı yasaklandı. Dünya Sağlık Örgütü'nün son dönemde önemli çalışmalar yaptığı alkolle ilgili mücadele ise Türkiye'deki siyasi konjonktür nedeniyle maalesef pek kolay değil. Alkol ile mücadelede siyasi desteği bulamıyoruz. Konu, yaşam tarzı meselesi haline geliyor.

Tütün ve Alkol Piyasası Düzenleme Kurumu'nun yayımladığı alkolle ilgili yeni yönetmelik epey bir tartışmalara neden oldu. Alkol sınırlamasıyla ilgili de tıpkı sigaradaki gibi yasal bir altyapı düşünülüyor mu?

Bu sınırlamanın yasal altyapısı zaten mevcut. Yasadan ziyade Anayasal alt yapısı var. 58. Madde, "Devlet, gençleri alkol düşkünlüğünden, uyuşturucu maddelerden, kumar ve benzeri kötü alışkanlıklardan ve cehaletten korumak için gerekli tedbirleri alır." diyor. Anayasa bu kadar açıkken diğer siyasi partilerin, STK'ların ve sivil otoritelerin de konuya siyasi gözlükle yaklaşmaması ve bize yardımcı olması lazım. Bu bir halk sağlığı sorunudur. Ben size başka bir şeyden bahsetmek istiyorum. Klasik bilinen alkollü içeceklerdeki alkol etil alkoldür. Ama bir de metil alkol vardır. Metil alkol daha ucuz, bulunması daha kolay. İçeceklerle konulduğunda gözde körlük ve ölüme kadar sonuçlara neden olurken, kolonyalara katıldığında cilde zarar verme ve körlüğe neden olabiliyor. Hiç kimse çocuğunun uyuşturucu ya da alkol bağımlısı olması istemez. Ancak bağımlı olmasını istemediğimiz bir çocuğumuzun alkol tüketmesini istememiz de doğru olmaz. Sigara için insanlar aylık ortalama 250 lirayı boşu boşuna havaya üflüyorlar. 250 lira, bugün asgari ücretin üçte biri bir fiyat. Zevk aldığı için 250 lirayı havaya üfleleyen bir baba, çocuklarının beslenme giderlerini boş yere bençilce tüketmektedir.

"Sigara kaçakçılığını yabancı sigara şirketleri yönlendiriyor"

Madem sigarayla mücadele ediyorsunuz, neden paketi 50 lira değil?

Bu bir fiyat politikası. Çok çok yükselttiğiniz zaman da farklı yollarla sigaraya erişiliyor.

Sigara kaçakçılığı mı?

Hem o hem de başka şeyler var. Şunu açık bir şekilde söyleyebilirim ki, Türkiye'deki sigara fiyatından memnun olmayan yabancı sigara şirketleri sigara kaçakçılığını bilerek yönlendiriyorlar. Sigaracıların bilgisi dışında kaçakçılık yapamazsınız.

Şu anda ülkemizde tüketilen sigaranın ne kadar kaçak?

Çok cüzi bir oranı kaçak. Ama fiyatlar aşırı yükselirse kaçak tüketim yükselir. O nedenle sigara fiyatını adım adım yükseltmek gerekiyor. Türkiye'de sigara fiyatı Avrupa ve ABD'den daha ucuz.

Petrolü Avrupa ve ABD'den daha pahalıya erişebiliyoruz ama sigara Avrupa ve ABD'ye göre daha ucuz öyle mi?

Evet, ama ülkemizde sigaradaki vergi yükü petrolden daha yüksek. Petrolde yüzde 65, sigarada yüzde 75. Yani vergi yükü bakımından da biz yapılmaması gerekenleri yapmış sayılırız ama daha iyi şeyler elbette yapılabilir. Bunu bu şekilde belirttikten sonra size siber bağımlılıktan söz etmek istiyorum. Bugün dünyada bilgisayar başında ölen insanlar var. Anlayabiliyor musunuz: Ölen insanlar! Sigara, alkol, uyuşturucuyu diyebilirim ki yasakladınız. Peki, televizyonu, cep telefonunu, bilgisayarı, interneti yasaklamak mümkün mü? Mümkün değil. O nedenle burada ailelere büyük iş düşüyor. İnternete erişim sınırlandırılmalı. Belli sitelere erişim olmalı. Televizyon sınırlı sürelerde izlenmeli. Bilgisayarlar evlerde ortak kullanım alanlarında kullanılmalı. Bilgisayar, televizyon ve cep telefonu bıçağa benzer. Doğru kullanıldığında tükettiğimiz gıdaları keser, bilinçsiz kullanıldığında ise bir insanı keser. Çocuklarımızı eğitmeden bilgisayar ve televizyonun karşısına oturtmamalı, cep telefonları ellerine verilmemeli.

Televizyon bağımlılığı diyorsunuz, bununla ilgili hükümetin stratejisi nedir?

Şimdi insanlara daha az televizyon izleyin diyemeyiz. Dizi izlemeyin de diyemeyiz. Ya da dizi yapanlara kalı-

Bağımlılık ailesinin üyeleri şunlar: Sigara, bira, tiner ve benzeri uçucu maddeler, kokulu kırtasiye malzemeleri, okul çağında kullanılan yapıştırıcılar, haplar, otlar, uyuşturucular, son dönemde ise siber bağımlılık, bilgisayar oyunları, televizyon, insanları adeta ekrana mihlayan görüntüler. Uyuşturucuya başlayanların yüzde 99'u için giriş kapısı sigara. Sigara bir bataklık, uyuşturucu ise sivrisinek. Uyuşturucu ile mücadele etmek için sigara bataklığını kurutmamız gerekiyor.

tesiz diziler yapın da insanlar fazla izlemesinler de diyemeyiz. Öte yandan bakıldığında yaptıkları diziyi bu kadar izletenleri ve yurtdışına da satabilenleri de tebrik etmek lazım. O zaman yapılacak şey, bu dizilerin ve televizyonun insanların olumlu gelişimine katkıda bulunması noktasında katkı sunmaktır. Örneğin her TV kanalı ve radyo, ayda 90 dakika tütün ve tütün ürünlerinin zararı noktasında yayınlar yapmak zorunda.

Ben hiç görmedim. Çok geç saatlerde sabaha karşı ya da gündüz yayımlanıyor olmalı. Akşam en çok izlenen saatlerde olmalı tabii.

Eskiden öyleydi. 2008'den sonra çıkardığımız yasayla bu yayınların gündüz saatlerinde olması ve 30 dakikasının akşam saatlerinde olması noktasına gelindi.

Halk sahip çıkmasaydı, polisiye ve cezai tedbirlerle bu kanunu yürütmeniz mümkün değildi. Bizim Trabzon'un Sürmene ve Of ilçelerinin köylerine çıkıyorsunuz. Orada polis, jandarma yok. Kahveye giriyorsunuz; mahsustan, "Bir sigara içebilir miyim?" diyorsunuz, "Olmaz, yasak" diyorlar. Bu kanunun kabul edilmesinden önce 2003'den 2008'e kadar bu konuda çok ciddi eğitimler, söyleşiler, konferanslar yapıldı. Toplum bu yasaya alıştırdı, farkındalık arttı.

Ayda 90 dakika çok az değil mi? Günde sadece 3 dakika eder.

Bu süreyi verimli kullanabilirsek o bile yeterli. Ülkemizdeki çalışma dünyadaki en güzel uygulamalardan biri. "sigaranı da beni de yakma" reklam filmi, "Bu kadar katran, sizi kanser etmeye yeter" sloganı, reklamı çok etkili sonuçlar verebilir.

"Askere zorla sigara dağıttık; doktor, hastasına sigara reçete etti"

Uygulama ile ilgili naçizane düşüncemi ifade etmeme izin verin. Kapalı alanlarda sigara yasağı, sigara içenleri kurtarmaz ama gelecek nesilleri kurtarır! Sigaranın çocuklar ve gençler arasında özendirilmemesi, sigara kullanan çocukların "büyük adam" muamelesi görmeleri bir yana sigara kullananların "hasta insan" muamelesi görmesi bence gerçeğe bir devrim. Haksız mıyım?

Tabi ki. Sigara kullanan birinin bunu bırakması pek kolay değil. Ancak yeni nesillerin sigaraya başlamamasına yönelik politika, çok önemli bir politika. Bir de işyerlerindeki sigara sınırlaması da önemli bir politika. İşyerinde bulunduğu katta sigara için belli bir oda tahsis edildiğinde sigara tüketimi azalıyor. Ancak sigara içmek için aşağıya, bahçeye inmek zorunda kalan bir kişi,

sigara tüketimini azaltmak durumunda kalıyor. Sigara sınırlamasının başladığı ilk yılda İstanbul'da 10 eğitim ve araştırma hastanesinin acil servislerinde araştırma yapıldı. Astım tipi hastalıklarında yüzde 20, kalp hastalıklarında yüzde 33 azalma görüldü.

Bu sınırlamanın ardından sigara içenlerde sanki tuhaf bir tepkisizlik de var. "Evet, iyi oldu ama" deniyor ancak sigara tüketimini de bir dal olsun azaltmıyor. Sigara paketlerindeki cinsel iktidarsızlık, kanser yapar resimlerine karşı sanki halkta bir görmezden gelme yok mu? Sizce halk, bu sigara sınırlamasını ne derece sahiplendi?

Halk sahip çıktı. Halk sahip çıkmasaydı bu kararı sizin polisiye ve cezai tedbirlerle bu kanunu yürütmeniz mümkün değildi. Bizim Trabzon'un Sürmene ve Of ilçelerinin köylerine çıkıyorsunuz. Orada polis, jandarma yok. Kahveye giriyorsunuz, mahsustan "Bir sigara içebilir miyim?" diyorsunuz, "Olmaz, yasak" diyorlar. Bu kanunun kabul edilmesinden önce 2003'den 2008'e kadar bu konuda çok ciddi eğitimler, söyleşiler, konferanslar yapıldı. Toplum bu yasaya alıştırdı, farkındalık arttı. Hem reel gerçeklerden kopmadan konuşmalıyız. Bu ülke, 1934'te hastanede yatan hastaya hekimin ne kadar sigara içebileceğine dair adeta reçete yazdığı bir ülke. Sigaranın zararını bilmiyor, rahatlasın diye

yazıyor. Askerimize içsin, içmesin sigarayı zorla dağıtmışız. Anadolu'nun en ücra köşelerine kadar bu sigarayı yaymışız. Bakınız, Sağlık Bakanlığı, çok iyi bir mücadele yaparak kızağı ve sıtmayı adeta sıfıra indirdi. Aşı yaparak, bataklıklarla mücadele ederek, çevre sağlığı politikası güderek bir çalışma yapıldı. Sigarada da kapsamlı bir politika, strateji gerekiyor. Bu konu bugünden yarına halledilebilecek bir mesele de değil. Çocuğu için gözünü kırpmadan canını verecek olan babaya, içtiğin sigara ile çocuğunu zehirlediğini, ölümünü hazırladığını anlatmaya çalışıyoruz. "Arabayı yeni aldım, getir şu çocuğuna biraz egzoz dumanı koklatayım" desen hangi baba izin verir? Ama kendi koklatıyor. Böcek zehrinden fare zehrine kadar içinde her şey var. Biz topluma bu bilinci aşılamaya çalışıyoruz.

Sigarayla, alkolle, uyuşturucuyla, internetin ve televizyonun aşırı kullanımıyla, bağımlılık yapan yapıştırıcılarla mücadele ediyorsunuz. Sanırım her konuda farklı direnç mekanizmaları ile mücadele ediyorsunuzdur. Ne tür dirençlerle karşılaşıyorsunuz?

Burada tabi herkes kendi çıkarını düşünmek durumunda. Karşımızdaki insanlar ne kadar çok sigara, alkol, uyuşturucu satarlarsa o kadar çok para kazanacaklar. Bizimse işimiz bunların mümkün olduğunca tüketilmemesi. Biz sattırmadıkça halkı, çocuklarımızı

zı mutlu edecekken, onlar sattıkça çok para kazanacaklarını ve kendilerini, ailelerini mutlu edeceklerini düşünüyorlar. Yani halk pek umurlarında olmuyor. Burada bir çıkar çatışması yaşanıyor.

Daha somut olarak yani şimdi ne yapıyorlar?

Her grubun her aşamada yaptığı farklı. Kanunun hazırlaması sürecinde farklı, yasalaşması sürecinde farklı, uygulanması sürecinde farklı. Çok çeşitli stratejiler geliştiriyorlar, elbette biz de karşıt stratejiler geliştiriyoruz.

Bu alkol sınırlaması konusu hatırlanacak olursa sanırım medyayı çok iyi kullanıyorlar.

Ben medyanın bağımlılıkla mücadelede bize çok destek verdiğini düşünüyorum. Bu konuda ben medyaya toz kondurmuyorum, çok müteşekkirim. Alkolle ilgili yapılan mücadele bazı kesimler tarafından yaşam tarzına müdahale zeminine çekiliyor.

Efendim, insanlar diyorlar ki, “Ben çocuğumla haftada bir duble içtiğimde bu neden bağımlılık olsun?”

Eğer düzenli olarak içiyorsa, almadığında, kullanmadığında vücut onu istiyorsa, onun adı bağımlılık oluyor. Kahve de böyledir, çay da böyle.

Çay ve kahve ile de mi mücadele edeceksiniz?

Efendim çay ve kahve alkol ve sigara ile aynı mı? Burada sağlığa etkisi bağlayıcıdır.

“Alkolde amacımız, belirli bir yaşın altındakilerin tüketmemesi”

Alkolle ilgili hedeflenen nedir? Alkol tüketimini sınırlamak mı?

Öyle bir hedef yok. Alkolle ilgili yapmak istenen, belli bir yaşın altındakilerin tüketmemesidir. Bu bağlamda alkol satışının belli kriterlere bağlanması noktasında politikalar yürütülüyor. Modern dünyada durum neyse bizim yapmaya çalıştığımız da o. ABD’de Washington kentinde büyük anıtın arkasında uzanan binlerce dönümlük arazide alkol içemezsiniz. Parklarda alkol içemezsiniz. ABD’de 21 yaşından küçükler alkolü içecek satmazlar. Bazı eyaletlerde bu yaş 23’e çıkar.

Kahvehaneler, sigara yasağını Anayasa Mahkemesi’ne götürdüler. Yüksek Mahkeme’nin konuya yaklaşımını nasıl buldunuz?

Anayasa hükümleri çok açık. Bu konuda amir hükümdeki 58. Madde, 82 Anayasasında kabul edildi. Bu Anayasa’yı AK Parti yapmadı. Dolayısıyla, ne Anayasa Mahkemesi’nden, ne de öteki yüksek yargı mercilerinden bu konuda farklı bir karar çıkacağını sanmıyorum. Medyanın bazı kesimlerinde “Yok şöyle olacak, içki her yerde yasaklanacak, içtirmeyecekler” türündeki haberler gerçeklerle bağdaşmıyor. Yapılmak istenen çok açık. Yeri gelmişken, CHP Grup Başkanvekili Sayın Kemal Anadol’a da teşekkür etmek istiyorum. Kendisi “Alkollü araç kullananlara hapis cezası verelim” diyor.

Sizin görüşünüzü merak ediyorum. Sigara kullanımı kişisel bir hak mıdır?

Şöyle düşünmek lazım: Bir kişinin kendisini kronik olarak zehirlemesi bir hak mıdır? Hadi buna kendi tercihidir diyelim. Kişi kendisini zehirlesin. Ama iş orada kalmıyor. Üzerine sinen partiküllerle, sigara dumanıyla başkalarını, çocuklarını, kendisini savunmaktan aciz yavrularını da zehirliyor. Şimdi siz söyleyin, bu bir hak mı? Böyle bir hak yok, buna da kimsenin hakkı yok.

Sigara sınırlamasının kaçınıcı günündeyiz?

Kahvehanelerde ve restoranlarda başlayalı yaklaşık 1.5 yıl oldu.

Ne kadarlık bir azalma oldu?

Yaklaşık yüzde 15-20’lik bir azalma var.

Cami ve hastane bahçeleri halen yasak kapsamının dışında mı?

Evet, halen öyle.

Peki neden?

Kanun hazırlanırken, hastanede cenazesini alan birine sigaranı söndür demenin, ona ceza kesmenin sıkıntılar doğuracağı düşünüldü. Camilerle ilgili ise, ihtiyaç duyulmadığı için kapsama alınmadı. İbadethanelerde zaten kimse saygıdan ötürü sigara içmiyorlar.

Bir ihmal mi oldu yani?

İhmal demeyelim de, bir iyi niyetten ötürü diyelim.

Eski Sağlık Bakanları’ndan Bülent Akarcalı, SD’de yazdığı makalesinde şöyle demişti: “Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, Sağlık Bakanı Recep Akdağ ve TMBB Sağlık Komisyonu Başkanı Cevdet Erdöl. ‘İki Recep’ ve ‘bir Cevdet’ olarak adlandıracağım bu takım, sağlıkta en cesur tavrı aldı. Benim ‘ölüm tacirleri’ diye adlandırdığım Amerikan-İngiliz ve Japon sigara tekellerinin her türlü açık ve gizli baskılarına direndiler, bu tekellerin kışkırtmaya çalıştığı kahvehane, lo-

Bu ülke, 1934’te hastanede yatan hastaya hekimin ne kadar sigara içebileceğine dair adeta reçete yazdığı bir ülke. Sigaranın zararını bilmiyor, rahatlasın diye yazıyor. Askerimize içsin, içmesin sigarayı zorla dağıtmışız. Çocuğu için gözünü kırpmadan canını verecek olan babaya, içtiğin sigara ile çocuğunu zehirlediğini, ölümünü hazırladığını anlatmaya çalışıyoruz. “Arabayı yeni aldım, getir şu çocuğuna biraz egzoz dumanı koklatayım” desen hangi baba izin verir? Ama kendi koklatıyor.

kanta vs sahip ve işleticilerinin siyasi baskılarına ve oy kaybetme riskine aldırmadılar ve yasayı çıkardılar.” Sayın Akarcalı’nın görüşü hakkında ne dersiniz?

Bunlar tabi kendisinin görüşleridir. Ancak bu düzenlemenin hayata geçmesinde en büyük pay mutlaka Sayın Başbakanımıza aittir. Nihayetinde bir milletvekiliyim. Size istediğiniz kadar kanun yazabilirim. Biz işin sekretarya görevini yaptık. Ancak Sayın Başbakanın bu konudaki tavır ve kararlılığı milletin geleceği adına bir ışık oldu. Ona millet olarak müteşekkirim. Biz bu sigara konusunda bütün dünyaya örnek olduk. Ortadoğu ülkelerinden gelip, “Siz bu işi nasıl yaptınız” diye gelip sürekli danışıyorlar. İspanya, benzer bir yasa hazırlıyordu ancak kahvehanelerde içilen bölüm/içilmeyen bölüm gibi uygulaması mümkün olmayan bir formattan geri döndü.